

Haven ved Skårup Seminarium 30. juni 2013

Velkommen i disse smukke omgivelser, der for mange af os har stor betydning fordi der er knyttet følelser til disse bygninger. For de fleste af jer er der knyttet kamp hertil. En flot kamp som jeg har stor respekt for, hvorfor jeg også idag bærer min blå trøje, der var kampens symbol, velvidende at den i dag er en anakronisme. Historien er jo netop foranderlighed. Verden ændrer sig og ændrer os. Og vi ændrer verden.

Jeg er blevet bedt om at sige noget og har på Facebook spurgt om det

skulle være en introduktion til den ikke skrevne bog om *Livsglædens pædagogik*, eller en brandtale. Der var klar stemning for det sidste... hvilket jeg selvfølgelig ikke lader mig påvirke af.

Livsglædens pædagogik er den bog, som jeg sikkert aldrig får skrevet. Den er anderledes, hvilket allerede indholdsfortegnelsen vil vise. En normal indholdsfortegnelse ville være

Indledning	1
Samfundet	7
Læring	24
Dannelse	51 osv

I *Livsglædens Pædagogik* vil indholdsfortegnelsen se således ud:

151	1
426	7
134	24
553	51 osv

... hvor de sidste selvfølgelig refererer til siderne (hvis den kommer på tryk) mens de første referer til al pædagogiks tænknings moder, grundbogen over dem alle, bogen med visionerne, håbene og drømmene som de er tænkt på dansk - Højskolesangbogen (her 17. udgave, hvis I vil tjekke kapitlerne).

Denne står der BMJ på og den har tilhørt den rektor, der fastansatte mig her på stedet, et menneske, der prøvede at gøre en forskel, der ville noget i verden.

At være lærer er at ville noget i verden, hvilket Niels Grønbæk også pointerede i sin tale til dimittenderne i fredags. Hvordan gør vi det? Ved at være aktivt tilstede i vores eget liv.

Når jeg underviser i pædagogik, så starter jeg ikke med at give en tekst for som skal læses og helst forstås. Jeg starter altid med at bede jer - de studerende om at lave teksten. Vi starter med en lille øvelse *Hvad er et menneske?*

Hvorfor det? Fordi pædagogik handler om hvad vi skal opdraget til. Det handler om at blive menneske. Og det simple spørgsmål har ikke noget simpelt svar. Mennesket er nok et opretgående pattedyr af primaternes orden - men det er så meget mere og det er dette "mere" som jeg udfordrer jeg til at beskrive.

Søren Kierkegaard har stillet det samme spørgsmål og kommer selv med svaret: *Mennesket er Aand! Aand er selvet.* Selvet er et forhold der forholder sig til sig selv... og har fortsætter sin udredning for til sidst at gribe fat i det gamle dualistiske billede af mennesket som legeme og sjæl og understreger, at mennesket kan forholde sig til forholdet legeme/sjæl. Det er godt set. Mennesket er Aand, Aand er selvet, og jeg kan netop forholde mig til både at være krop og liv.

Hertil ville min rigtig gode ven - Grundtvig så sige: Det er til dels rigtigt, Søren, men hvad er det ved mennesket, ved selvet, der gør, at det kan forholde sig til denne distinktion? Eller for nu at blive rigtig drilsk - hvad er det fælles ved selvet. Det er sproget! Mennesket er nok ånd, men ånden er ikke selvet, men det, der binder os - de forskellige selv - sammen. Ånden ligger i sproget.

Har dyr ikke sprog? Nej! Ikke på samme måde som menneskene. Selv de mest avancerede dyresprog er kun et sprog. Hvor mange sprog findes der blandt menneskene? Og så giver vores sprog os nogle kvalitativt andre muligheder. Ud over at vores sprog åbner os for fortid (imperfektum) og fremtid (futurum) åbner os for tiden - og altså for døden - så er den største kvalitet, at vi kan lyve. Løgnen er vores forbandelse og vores velsignelse. Vi kan se andre muligheder, forestille os det, der ikke findes, sætte navn på det ikke eksisterende. Vi er bevidste om vores liv, det meningsløse liv som kræver at vi lever det og bringer mening ind i det.

På Christen Kolds højskole i Dalum, det nuværende Kold College, startede man hver dag med at synge Grundtvigs sang, *Udrundne er de gamle dage* - 458 - (ikke på Carl Nielsens melodi men på *Vågn op og slå på dine strenge*)

Hvorfor netop den - for jer sikkert ukendte sang? Fordi den fortæller noget vigtigt.

*Hvor graven kastes vuggen gynger
og liv udsletter dødens spor.*

Den fortæller om livet og døden, men læg mærke til hvordan. Grundtvig er ikke bare en genial sprogekvilibrist, han er filosof. Alle andre ville skrive

*Hvor vuggen gynger graven kastes
og død udsletter livets spor ...*

Det er nemlig vores dagligdagserfaring, men Grundtvig ser ud over sit, dit og mit lille liv og ser det store perspektiv. Døden vinder måske nok over dig og mig, men livet er større end døden. Når jeg ser på mit eget liv, kan det synes meningsløst, men når jeg ser det i perspektiv, ser på menneskelivet så må mit øje glædes.

Efter den første lille øvelse stille jeg endnu et spørgsmål, eller måske nærmere en undring: *Det gode samfund.*

Hermed bevæger vi os fra det eksistentielle til det politiske, der er nøjagtigt lige så svært at tale klart om - i hvert fald, hvis man ikke vil sættes i bås. Også her kan jeg vise tilbage til Grundtvig, der har sagt noget af det centrale. I et digt til de ældste sønners konfirmation siger han:

*Et jævnt og muntert, virksomt liv på jord
som det, jeg ville ej med kongers bytte,
opklaret gang i ædle fædres spor,
med lige værdighed i borg og hytte,... (1839)*

Herfra har vi begrebet ligeværdighed. Og et andet digt, som egentlig ikke er særlig godt, slutter med en helt vild samfundsmæssig vision:

Og da har i rigdom vi drevet det vidt, når få har for meget og færre for lidt. (1820)

Der er for mig ingen tvivl om at Grundtvig har sine visioner fra den gamle fortælling om Edens Have. I sangen *Gud planted en have*, taler han om at elske det billede vi har i bryst, altså om at vi må holde fast i de forestillinger om det gode liv som er givet os.

Og så en lille afstikker, som den sang fordrer. For efterhånden mange år siden sad jeg til vejledning over i Billedhuset. En studerende viste mig sin empiri, som vi vist ikke kaldte det den gang, en samling børnetegninger fra praktikken. Hun tager en tegning frem. Den viser en smuk rød og gul fugl der sidder i et træ og der er noder omkring den og hun spørger om jeg kan se hvad det er. "En lærke" svarer jeg, velvidende at lærker ikke sidder i træer og synger. Og det var det! En fugl, der synger så smukt, er selvfølgelig rød og gul også selvom vi ikke kan se det. Hvor vidste jeg det fra? Det havde Grundtvig fortalt mig i sangen om Eden:

*Da tænker jeg, Lærken var rød og guul,
Saa deilig som Phønix at sige,
End graa synger kiønt dog den lille Fugl,
Naar Soel monne dale og stige.*

Og bemærk igen Grundtvigs tankegang. Solen stiger og daler ikke, den daler og stiger. Mørket skal ikke have lov at sejre.

I får ikke beretningen om alt det andet vi arbejder med i pædagogik. Men dem af jeg, der har været med ved, at årsagen er, at vi skal øve os i at tænke selv. Løsningerne står nemlig ikke i bøgerne. Det der står i bøgerne er ikke nødvendigvis sandheden, blot andres tanker, som vi selvfølgelig bedst kan forholde os til, hvis vi vænner os til selv at tænke. Så undgår vi forhåbentlig også at falde i de fælder der lægges for os i form af pædagogiske frelsesteorier, der gør pædagogikken til et spørgsmål om smarte teknikker.

Der har været nok af dem og kommer helt sikkert flere: storyline, multiintellignes, flow, læringsstile, cl, lp ...

Det at være menneske er langt mere kompliceret, det at bygge samfund er andet og mere end ledelse. At være lærer er vanskeligt, men det er det vigtigste af alt. Derfor fortsætter vi på trods af de forhold der bydes os. Når jeg selv bliver mismodig over situationen - og det sker jævnligt - så må jeg også her ty til Grundtvig, der trøster mig og giver mig nyt mod:

*Derfor, hvad end verden siger,
og hvad verdensmagten vil,
står og falder jordens riger
dog med kærlighedens ild:
hvor den blusser, bor livsgrøden,
hvor den slukkes, hersker døden.*

Til jer vil jeg sige: Bevar drømmen, bliv ved med, bare en gang imellem, at svømme imod strømmen. Hav mod til at lyve om det, der skal lyves om for at tale sandt.

Hav mod til at springe op på bordene, hvis det bliver nødvendigt. Hav mod til at gå ind i klassen og skabe orden – i lokalet men især inde i hovederne på børnene.

Husk at læreren skal ikke underholde, læreren skal undervise. Det er ikke skolens formål at man skal morer sig i timerne. Skolens indhold er fag og faglighed, det er viden, kunnen og omtanke. Viden, kunnen og omtanke, der sætter os i stand til at undres over livet og mod til at gå ud i det og bygge samfund. Giver os mod til at glædes over livet og dets muligheder. At dyrke morskaben er at slå tiden ihjel og at gemme sig for virkeligheden - det er ikke skolen opgave. Skolens opgave er at gøre livet nærværende og at glædes over dette. Glæden skal man bygge skole på.

Og så vil jeg selvfølgelig ønske jer en varm og lys sommer og med Frans af Assisis ord vil jeg tilønske jer ***Pax et bonum - fred og alt godt.***